

Косоротова Дар'я

Науковий керівник – доктор філос. наук, доц. Корнієнко С.Г.
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

**ВИКЛИКИ ПЛИННОЇ РЕАЛЬНОСТІ: ДО ПИТАННЯ СУПЕРЕЧНОСТІ
ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ**

Культурний шок стає все менш поширеним явищем. В епоху інтернету та поширення світом мистецтва, такого як фільми, музика, книги, творчість інфлюенсерів, ми отримуємо багато інформації про цінності різних народів. Більш того, ми починаємо обмінюватися цінностями, у спробах знайти спільні орієнтири, що відгукнуться кожному в різних частинах світу.

Світові бренди, що поширюються на декілька країн, прагнуть зробити свій продукт і його рекламу привабливими для кожного покупця. Щоб і американець, і українець зрозуміли, що велика, святково вбрана машина, що везе кока-колу під новорічну (або різдвяну) музику, – це добре. Це те, що подарує святковий настрій. Так розмивається грань між Різдвом і Новим роком у нашій свідомості, між Дідом Морозом і Санта-Клаусом. Якщо всі святкуватимуть зимові свята схожим чином, то і реклама кока-коли торкнеться душі кожного. Компанія отримає прибуток, а наші цінності ще трохи зміняться. Світові бренди також дарують нам спільний одяг, що напряду впливає на кожен наш день. Одяг значно впливає на наше бачення світу, наприклад, отримавши можливість носити зручний і невибагливий одяг, позбавившись від корсетів, які обмежували рухи, жінки отримали змогу бути більш продуктивними та розслабленими. Відтак змінилося і сприйняття жінок у суспільстві, але це вже інша тема.

Так чи інакше, у сучасному світі неможливо сховатися від впливу глобалізації або не стати її частиною. Через розбіжності в моральних нормах процес глобалізації часто призводить до конфліктів – взяти хоча б Гелловін, який старше покоління в Україні рішуче відмовляється приймати, вважаючи беззмістовною концепцію перевдягання у монстрів. Однак обмін культурним досвідом все одно сприяє розвитку держав, оскільки налагоджуються зв'язки.

Ми живемо в унікальний час, і в доповіді про формування сучасних цінностей я не могла не торкнутися цієї теми, хоч її і не було в джерелах, на які я спиралася. Україна може похвалитися унікальним досвідом «антиглобалізації», поверненням до старих традицій і цінностей, а також відродженням та поширенням державної мови. У старих словниках знаходять давно забуті, але споконвічні українські слова, що були знищені колонізатором, як, наприклад, «оник», що означає «нуль». Або повернення до використання фемінітивів, які є абсолютно природними для нашої мови та легко утворюються майже від будь-якого іменника, але були знищені через їхню несхожість на російську. Чим обумовлені такі зміни? Колонізатор тиснув на суспільство, змушуючи людей звертатися до однієї з первісних емоцій – злості. Це призвело до заглиблення в підручники історії з метою зрозуміти: а як так сталося? Таким чином, деколонізація і розрив зв'язків із певною культурою теж можуть бути процесом розвитку. Особливо якщо ця культура несе здебільшого деградацію, самостійно відрізаючи всі зв'язки із цивілізованим світом, користуючись власними нормативами та апелюючи до власної моралі.

Як далеко потрібно копнути? Я почну з промислової революції, коли найбільша цінність того часу – традиційний уклад життя і родинні зв'язки – була поставлена під сумнів. У систему цінностей увірвався страшний і великий «індивідуалізм», оскільки людина отримала змогу виживати без допомоги родини, спираючись лише на власні сили. Крім того, індустріалізація запустила освітній «бум», і обов'язкова освіта дітей стала соціальною нормою. Науково-технічна революція знову перевернула ціннісні орієнтири суспільства. Фізична праця стала менш цінною через автоматизацію, натомість інтелектуальна та креативна праця набувають все більшої пошани. Через зменшення необхідності використання фізичної сили у роботі жінки почали отримувати серйозні посади, ставати дедалі незалежнішими, що суттєво змінило ставлення до них у суспільстві.

I, нарешті, цифровізація. Вона значною мірою вплинула на соціальну відповідальність суспільства. Це стосується як камер у кожному телефоні, що можуть миттєво зробити фото чи відео та поширити інформацію про злочин, так і можливості негайно долучитися до громадського руху, чи то коментар під соціально важливим постом, чи підписання петиції через «Дію», чи кілька гривень, пожертвуваних на дрони під час ранкової кави. Цифровізація також значно сприяла розвитку освіти, зробивши можливими онлайн-конференції. Таким чином, харків'яни можуть здобувати освіту під час війни, пандемія COVID-19 також не змогла повністю зупинити людство, а можливість брати участь у конференціях зарубіжних науковців, не покидаючи власного дивану, є взагалі безцінною. В інтернеті зберігається весь світовий запас книг, який доступний нам у будь-який момент.

Чим менше людство переймається питанням виживання, тим більше меншин заявляє про себе і свої потреби. Феміністичний рух – один із найперших і найважливіших прикладів, бо він захищає інтереси буквально половини населення Землі, тож це навіть складно назвати меншиною. Ставлення до жінки в суспільстві за останні два століття зазнало кардинальних змін, але цей процес ще не завершений, і феміністичні рухи продовжують наголошувати на проблемах, що залишилися. Квір-спільнота, рухи на захист расових меншин, рух за права осіб з інвалідністю, бодіпозитив – головний інструмент і зброя кожного з цих рухів — розголос та привернення уваги до проблем. Вони закликають до емпатії з боку більшості. Чим більше минає часу, тим краще суспільство чує тих, хто говорить гучно. Тим більше змінюється сприйняття цих груп, поведінка більшості і навіть законодавство. Одностатеві шлюби, пандуси для людей з інвалідністю, моделі плюс-сайз – усе це поступово входить у наше життя, диктуючи нові правила.

Ми живемо в епоху шалених змін, і багато моральних питань ще постане перед Україною та людством загалом. Актуальність інституту шлюбу, страх перед штучним інтелектом, гуманізм під час війни – ці та багато інших питань ще не раз змінять свідомість і моральні норми людства. Наше завдання, як психологів, підтримувати ті орієнтири, які ми вважаємо раціональними, і робити свій маленький внесок у те, щоб суспільство рухалося в правильному напрямку.

Краснокутська Анастасія

Науковий керівник – доктор філос. наук, доц. Корнієнко С.Г.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Професійне вигорання в педагогічній діяльності виступає не лише фізіологічним чи психологічним станом, але й кризою сенсу, що зумовлює потребу в філософському осмисленні зазначеної проблеми. Це питання відображає глибше суперечності сенсу і цінності діяльності, коли робота перестає бути джерелом самореалізації та перетворюється на джерело виснаження. Втрата сенсу у педагогічній діяльності веде до відчуження, коли покликання стає тягарем, а професійна діяльність – шляхом до виснаження.

Професійна діяльність педагога в усі часи була однією з найбільш емоційно напружених. Це пов'язано з великою кількістю непередбачуваних та неконтрольованих комунікативних ситуацій з нерегламентованим режимом роботи, з високою мірою особистісної відповідальності. Педагоги постійно знаходяться в емоційно насиченій атмосфері під час інтенсивного й тісного спілкування з учнями, батьками, колегами, що призводить до емоційного вигорання.

Термін «професійне вигорання» ввів американський психіатр Дж. Фрейденбергер у 1974 році. Цей термін означає стан емоційного, фізичного та розумового виснаження, який виникає внаслідок тривалого стресу на роботі. Дуже часто люди плутають професійне вигорання з втомою, апатією, лінню, депресією, але все це є ознаками професійного